

ALF ROSS

Dansk
Statsforfatningsret

I

Copyright by
ALF ROSS

Printed in Denmark

APRIL HOFERUDRUCKER
LITHOGRAPHIE BERNHARD

1265

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord.....	9
<i>1. afdeling. Statsforfatningsrettens genstand og egenart</i>	
Kap. I. Statsforfatningsrettens genstand.....	11
§ 1. Den offentlige ret.....	11
§ 2. Statsforfatningsretten.....	12
§ 3. Statsforfatningsretten og grundloven.....	14
§ 4. Territorium og statsfolk.....	15
Kap. II. »Stat« og »statsorgan«.....	19
§ 5. Offentlig myndighed.....	20
§ 6. Monopoliseret vold.....	24
§ 7. Statskassen.....	25
§ 8. Staten »er« ingenting.....	27
Kap. III. Metodiske problemer.....	29
§ 9. Håndhævelse ved domstolene?.....	29
§ 10. Sædvanen.....	33
§ 11. Politiske magtforhold.....	38
§ 12. Grundlovsfortolkning.....	41
§ 13. Oversigt over fremstillingen.....	45
<i>2. afdeling. Træk af forfatningsrettens historiske udvikling.</i>	
Kap. IV. Urdemokratiet (til ca. 1200).....	48
§ 14. Danmarks rige samles.....	49
§ 15. Retlig og social lighed.....	50
Kap. V. Stænderstaten (ca. 1200-1660).....	53
§ 16. Aristokrati og kongemagt.....	54
§ 17. Rigsorganer.....	59
§ 18. Kontraktsteori, folkesuverænitet, og modstandsret.....	62
§ 19. Reformationen.....	70
Kap. VI. Enevælden (1660-1849).....	74
§ 20. Enevældens ideologi og indførelse.....	75
§ 21. Samfundet under enevælden.....	79
§ 22. Provinsialstænderne.....	84
Kap. VII. Det moderne demokrati.....	88
§ 23. Junigrundloven.....	88
§ 24. Fra junigrundlov til 1866.....	95
§ 25. Kampen for parlamentarismen.....	100
§ 26. Kampen mod landstinget.....	105

INDHOLDSFORTEGNELSE

3. afdeling. Forfatningsrettens ideologiske forudsætninger.

Kap. VIII. Demokratiets begreb.....	110
§ 27. Tre betydninger.....	110
§ 28. Det politiske demokratis idealtipe.....	111
§ 29. Flertalsprincippet.....	115
Kap. IX. Demokratiets ideer.....	117
§ 30. Frihed som autonomi.....	118
§ 31. Frihed som handlefrihed.....	119
§ 32. Retssikkerhedens ide.....	123
§ 33. Demokrati og socialisme.....	123
Kap. X. Direkte og repræsentativt demokrati.....	125
§ 34. Det direkte demokrati.....	126
§ 35. Det rent repræsentative demokrati.....	127
§ 36. Det modereret repræsentative demokrati.....	128
Kap. X. Suverænitetsmytologien.....	130
§ 37. »Retten« til at herske.....	131
§ 38. Realiteter og ideer.....	133

4. afdeling. Grundnormen og grundloven.

Kap. XII. Forfatning i formel og materiel forstand... 136	136
§ 39. Forfatning i materiel forstand.....	136
§ 40. Skreven og uskreven ret.....	137
§ 41. Grundnormen uskreven ret.....	137
§ 42. Forfatning i formel forstand.....	140
Kap. XIII. Det grundlovgivende organ.....	143
§ 43. Det grundlovgivende organs sammensætning.....	144
§ 44. Grundlovsproceduren.....	144
§ 45. Grundlovskompetencen.....	150
§ 46. Grdl. § 88 angår ikke sig selv.....	155
Kap. XIV. Domstolenes prøvelsesmagt.....	160
§ 47. Problemet defineres.....	160
§ 48. Retspolitisk diskussion.....	162
§ 49. Ordningen i Danmark.....	166
§ 50. Kan ophæves ved lov.....	171

5. afdeling. Opgaver og funktioner.

Kap. XV. Læren om statsmagternes adskillelse.....	175
§ 51. Montesquieus lære.....	175
§ 52. Demokratiets sejr.....	178
§ 53. Arbejdsteknisk sammenhæng mellem organ og funktion..	179

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kap. XVI. Organapparatets departementer.....	181
§ 54. Terminologiske bemærkninger.....	184
§ 55. Tre organisatoriske departementer.....	185
§ 56. Fortolkning af organisatoriske betegnelser.....	189
Kap. XVII. Statsmagtens funktioner.....	193
§ 57. Lovgivende magt.....	194
§ 58. Dømmende magt.....	200
§ 59. Forvaltningsorganer med dømmende magt.....	204
§ 60. Udøvende magt.....	206
§ 61. Regeringsmagt.....	208
§ 62. Lovgivende magt i forhold til dømmende magt.....	210

6. afdeling. Folketinget.

Kap. XVIII. Folketingets funktioner.....	216
§ 63. Folketinget som repræsentant for folket.....	217
§ 64. Kontrol med regeringen og dens politik.....	219
§ 65. Lovgivningsarbejdet.....	226
§ 66. Lovgivningsmagten.....	229
§ 67. Repræsentation i kommissioner m.m.....	232
Kap. XIX. Folketingets organisation.....	235
§ 68. Et- eller tokammerssystem.....	236
§ 69. Intern organisation.....	241
Kap. XX. Folketingets tilblivelse.....	243
§ 70. Almindelig, lige, individualistisk valgret.....	243
§ 71. Valgretten som social funktion.....	247
§ 72. Valgret og stemmeret.....	249
§ 73. Valgretsbetingelserne.....	250
§ 74. Valglisterne.....	255
§ 75. Valgbarhedsbetingelserne.....	258
§ 76. Valgmåder.....	260
§ 77. Stedlig mandatfordeling.....	264
§ 78. Kandidatopstilling.....	266
§ 79. Afstemningen.....	267
§ 80. Valgets opgørelse.....	268
§ 81. Valgets prøvelse.....	270
Kap. XXI. Folketingsproceduren.....	275
§ 82. Folketingets beslutningsdygtighed.....	276
§ 83. Lovgivningsinitiativet.....	281
§ 84. Behandlingen i folketinget.....	283
§ 85. Stadfæstelsen.....	286
§ 86. Folkeafstemning.....	292
§ 87. Lovens kundgørelse.....	296

INDHOLDSFORTEGNELSE

§ 88. Den simple beslutningsprocedure	308
Kap. XXII. Folketingets uafhængighed	309
§ 89. Folketingets retlige uafhængighed	309
§ 90. Folketingets ukrænkelighed	310
§ 91. Ansvarsfrihed for ytringer	310
§ 92. Tiltale og fængsling	315
§ 93. Vederlag	317
7. afdeling. Regeringen.	
Kap. XXIII. Regeringssystemerne	319
§ 94. Folkevalgt og parlamentsvalgt regering	321
§ 95. Regering og parlament	322
Kap. XXIV. Regeringens funktioner	326
§ 96. Regeringen handler på rigets vegne	327
§ 97. Folketingets kontrol	332
§ 98. Samtykkets form og indhold	340
§ 99. Transformation	341
§ 100. »Suverænitetsindskrænkning«	345
§ 101. Udskrivning af nyvalg	351
§ 102. Andre prærogativer	354
§ 103. Ingen selvstændig anordningsmagt	355
Kap. XXV. Regeringens tilblivelse og afgang	362
§ 104. Udnævnelse og afskedigelse af ministre	363
Kap. XXVI. Regeringsproceduren	368
§ 105. Regeringsakter uden kongelig resolution	369
§ 106. Statsrådsbehandling	370
Kap. XXII, Ministrenes retlige ansvar	373
§ 107. Rigsretsanklagens område	376
§ 108. Hvilke handlinger bærer en minister ansvar for?	377
§ 109. Efter hvilke regler ifalder en minister ansvar?	380
§ 110. Rigsretsanklagen	383
§ 111. Rigsretten	385
§ 112. Rigsretssagerne	387

FORORD

Denne bog udgør første bind af en fremstilling af den danske statsforfatningsret. Den vil blive efterfulgt af et andet bind af omtrent tilsvarende omfang. Forskellige omstændigheder har gjort det ønskeligt at opdele udgivelsen på denne måde selvom der hermed er forbundet visse ulemper. Således vil registre og liste over forkortelser først blive optaget i bind II, og en del henvisninger til den efterfølgende fremstilling har ikke kunnet udfyldes.

Noterne løber kapitelvis. Citeringen »a. st.« viser altid tilbage til et værk der tidligere er citeret i noterne til samme kapitel. Når et værk er citeret blot ved kursiveret forfatternavn henvises til den kommende liste over forkortelser. »§«-tegnet anvendt uden nærmere angivelse henviser altid til bogens paragraffer.

Det siger sig selv at nærværende fremstilling i mangt og meget står i gæld til de tidligere systematiske fremstillinger af den danske statsforfatningsret fra Holcks til Poul Andersens. Ganske særligt gælder dette naturligvis med hensyn til Poul Andersens fremstilling på grundlag af den nugældende grundlov. Læseren vil dog bemærke at de veje jeg er gået i forskellig henseende afviger fra mine forgængeres.

Særlig har jeg bestræbt mig for at udarbejde et system der ikke blot er en ydre orden men afspejler indre, organiske sammenhæng. I metodisk henseende har jeg lagt vægt på at holde mig så nær som muligt til forfatningslivets realiteter. Jeg ser ingen værdi – hverken videnskabelig, pædagogisk eller ideologisk – i at operere med fiktioner og forstenede former. I fremstillingsmæssig henseende har jeg søgt at tænkes læseren, især studenten, ved at forsyne hver paragraf med et hoved der i knap form præciserer paragraffens indhold. Også de mange krydsreferencer skulle lette tilegnelsen.

Folketingssekretær *Johs. Thorborg* og kontorchef *B.G. Toft-Nielsen*, statsministeriet, der begge har gennemset afdelingen om folketinget, og universitetsmanuduktør, landsretssagfører *Poul Pedersen*, der har gennemset hele manuskriptet, har alle givet mig værdifulde impulser til ændringer og forbedringer. De juridiske studerende *Merete Bang*, *Niels Eilshou*, og *Henrik Wanscher* har ydet værdifuld bistand til korrekturlæsningen.

Jeg bringer hver og en min bedste tak for den ydede hjælp.

København, juni 1959,
Alf Ross.